

Олег Васьковський

кандидат юридичних наук,
суддя Касаційного господарського суду
у складі Верховного Суду
(Київ, Україна)
vaskovskyi@supreme.court.gov.ua

УДК 347.736+347.427:346.6

**СУДОВІ ПРОЦЕДУРИ У СПРАВАХ
ЩОДО НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ТА БАНКРУТСТВА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: СУТНІСТЬ**

АНОТАЦІЯ. Формування нового правового поля задля удосконалення регулювання відносин у сфері неплатоспроможності та банкрутства зумовило необхідність переосмислити теоретичні та практичні підходи до розуміння і застосування правових норм, що регулюють судові процедури відносно боржників – юридичних осіб. У статті проводиться ґрунтовний правовий аналіз сутності та розуміння судових процедур як інституту загалом, так і передбачених згідно з Кодексом України з процедур банкрутства, а також судової практики зокрема. Він свідчить про наявність окремих правових прогалин і колізійності правових норм, недостатність їх повноти та визначеності. Це, безумовно, порушує принципи якості законодавства та перешкоджає забезпеченню належних умов для ефективної реалізації прав та обов'язків учасників відносин неплатоспроможності й банкрутства, і, як наслідок, негативно відображається на функціонуванні ринку й економічних відносинах.

Мета статті полягає в окресленні сутності судових процедур у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства з огляду на цілі кожної із передбачених законодавством процедур, що є квінтесенцією для належного врегулювання відносин неплатоспроможності та досягнення необхідних наслідків для всіх залучених учасників.

За допомогою порівняльно-правової методології окреслено відмінності й особливості у правовому регулюванні інституту судової процедури із попереднім законодавством у сфері неплатоспроможності. Логіко-семантичний метод дав змогу виявити важливі елементи й ознаки у смисловій наповненості судової процедури. На підставі системного правового аналізу судової практики визначено певні недоліки та прогалини у праворозумінні й тлумаченні судових процедур, а також неналежне (необачливе) вживання і застосування такої категорії в окремих сферах правового регулювання, відмінного від сфери відносин неплатоспроможності, та яке неприпустиме судовій юрисдикції, що не може бути прийнятним у площині

© Олег Васьковський, 2021

якісного правового регулювання, правової визначеності та верховенства права загалом. За допомогою методу аналогії виявлено неузгодженість судової практики та законодавства щодо розуміння встановлених у ньому правових понять, зокрема судових процедур. У науковій статті також були застосовані такі методи правового дослідження, як гіпотетичний, аксіоматичний, формально-юридичний, які суттєво сприяли розкриттю сутності судової процедури у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства і формулюванню узгодженого її тлумачення.

У процесі наукової розвідки сформульовано дефініцію правової категорії “судова процедура”, яку доцільно закріпити на законодавчому рівні та застосовувати у практичному значенні, зокрема під час обґрунтування судових рішень, що сприятиме узгодженості підходів у процесі прийняття таких рішень. Попри це, концепційне тлумачення судової процедури залишається залежним від ракурсу наукових поглядів та повноти їх відображення. У статті також визначено необхідність розмежування судових процедур на окремі категорії, що відповідатимуть меті та завданням кожної із них. Зокрема, пропонується диференціювати судові процедури, передбачені як згідно із чинним законодавством, так і у разі появи у законодавчих нормах нових видів процедур, на превентивні судові процедури, судові процедури відновлення платоспроможності боржника, судові процедури банкрутства та судові процедури примирення. Такий розподіл на окремі категорії сприятиме відповідному розумінню мети впровадження необхідних заходів під час кожної із судових процедур.

Проведений правовий аналіз теоретичних напрацювань, судової практики та законодавчого регулювання у сфері судових процедур відносно юридичних осіб – боржників вкотре підтверджує необхідність як у вдосконаленні підходів до розуміння сутності судових процедур, їх мети та наслідків за допомогою правил правничої мови, так і у підвищенні якості правових норм, неухильному дотриманні принципів права та законотворення.

Ключові слова: судові процедури; процедура банкрутства; процедура відновлення платоспроможності; ліквідація; санація; процедури примирення; розпорядження майном; мирова угода; превентивна судова процедура.

Оновлення регулювання у сфері неплатоспроможності та банкрутства Кодексом України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ), безумовно, посприяло певним прогресивним змінам у сфері відносин неплатоспроможності. Однак, беручи до уваги судову практику, кількість касаційних оскаржень у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства, які надходять до Верховного Суду з початку набрання законної сили КУзПБ, а також критичні зауваження з боку наукової спільноти та юристів-практиків, які свідчать про окремі недоліки та прогалини у реформованому законодавстві, виникає необхідність у подальших наукових розвідках, зокрема у частині реалізації судових процедур, їх сутності, мети та наслідків.

Судові процедури як правовий інститут перебувають під пильною увагою дослідників відносин неплатоспроможності та банкрутства протягом тривалого часу, що є очевидним, враховуючи постійні зміни та прогалини у цій сфері законодавчого регулювання. Найбільш об’ємно

проаналізованими судові процедури щодо боржника залишаються у працях Б. Полякова. Значний внесок у науково-практичні розробки у сфері неплатоспроможності та банкрутства, зокрема процедурно-процесуального регулювання санації, ліквідації, розпорядження майном і мирової угоди, здійснили такі правники, як І. Вечірко, С. Жуков, В. Погребняк, П. Пригуза та ін. Окремі аспекти семантичної сутності процедур досліджені також А. Битківською. Цінність досягнень цих науковців і практиків є беззаперечною. Все ж переважна більшість досліджень зацентрована на попередньому правовому регулюванні здійснення відповідних процедур у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства. Зважаючи на вимоги сучасності, виникає необхідність актуалізувати доктринальні напрацювання щодо розуміння, застосування та дієвості нових правових норм, якими регламентується реалізація відповідних судових процедур, позаяк оновлене законодавство містить значні відмінності від попереднього, суттєво впливає на подальший розвиток відносин неплатоспроможності, та, погоджуючись із С. Жуковим, 'певним чином змінило усю філософію банкрутства'¹.

Мета дослідження полягає в окресленні сутності судових процедур у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства з огляду на цілі кожної із передбачених законодавством процедур, що є квінтесенцією для належного врегулювання відносин неплатоспроможності та досягнення необхідних наслідків для всіх залучених учасників.

Правове регулювання незалежно від сфери його спрямування повинно базуватись, перш за все, на принципах якості, правової визначеності та доцільності (раціональності запровадження). Складна правова природа відносин неплатоспроможності, зі свого боку, вимагає наявності потужного арсеналу правових інструментів, який, якщо не повністю, то хоча б у максимально допустимих межах, забезпечуватиме належну й дієву реалізацію прав та обов'язків учасників таких відносин, зокрема боржника та кредиторів. Окремими такими правовими інструментами є судові процедури, які повинні бути проведені у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства юридичних осіб – боржників, чому і буде присвячене наше дослідження.

Принцип якості законодавства вимагає наявності чітких термінів у положеннях закону², а правова визначеність безпосередньо пов'язана із чистотою правової мови, впливає на захист прав і свобод людини та перебуває у залежності від рівня досягнення мети правового регулювання, втілення в життя ідеї, закладеної законодавцем у відповідній нормі³.

¹ Кодекс України з процедур банкрутства певним чином змінив усю філософію банкрутства – суддя КГС ВС Сергій Жуков <<https://court.gov.ua/press/news/1136949>> (дата звернення: 05.06.2021).

² Kryvitska and Kryvitskyu v. Ukraine App no 30856/03 (ECtHR, December 02, 2010).

³ Г Огнев'юк, 'Ясність і чіткість законодавства як вимога правової визначеності' (2020) 11 Альманах права 185–9.

У зв'язку із цим виникає запитання: наскільки зрозуміло та в яких межах якості й правової визначеності актуальне правове забезпечення врегулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства розкриває сутність і мету судових процедур, а також наслідки їх введення і проведення за допомогою встановленої термінології та тлумачення?

Як і попередні законодавчі акти, включаючи Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (далі – Закон)⁴, так і чинний КУзПБ⁵ не містять дефініцій категорій “судова процедура”, “процедура банкрутства” або ж загалом “судова процедура банкрутства”. Проте вони закріплені у тексті законів та, як очевидно, у самій назві нового КУзПБ. Окрім того, у КУзПБ визначається й таке формулювання, як “процедура відновлення платоспроможності” (ч. 1 ст. 3, п. 9 ч. 1 ст. 33), однак також без її тлумачення. Не надає таких визначень і Господарський кодекс України (далі – ГК України)⁶, одночасно вказуючи на перелік процедур, які застосовуються до неплатоспроможного боржника (ст. 212), що є аналогічними зі спеціальними нормативними актами.

Відповідно до актуальної редакції КУзПБ судовими процедурами, які застосовуються до боржника – юридичної особи є *розпорядження майном, санація та ліквідація* (ст. 6)⁷.

Мирова ж угода як судова процедура, що була передбачена згідно із попереднім Законом, не знайшла свого втілення у нинішньому законодавчому регулюванні відносин неплатоспроможності. Попри це, вилучення із правового поля можливості для учасників відносин неплатоспроможності врегулювати такі відносини за допомогою перемовин і досягнення мирової згоди з відповідними наслідками для усіх залучених до відносин неплатоспроможності учасників залишається дискусійним. Питання про те, чи є допустимим застосування такої процедури “примирення” між боржником і кредиторами згідно з актуальними правовими приписами, варте окремого дослідження.

Передусім необхідно зауважити, що кожна із судових процедур має своє специфічне призначення та передбачає свій правовий інструментарій для вирішення завдань процедури⁸ й досягнення поставленої мети, а також певні етапи проведення, судові дії та наслідки застосування⁹.

⁴ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343-ХІІ <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text>> (дата звернення: 05.06.2021).

⁵ Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>> (дата звернення: 05.06.2021).

⁶ Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>> (дата звернення: 05.06.2021).

⁷ Кодекс України з процедур банкрутства (н 5).

⁸ П Пригуза, ‘Проблеми предмету регулювання відносин неспроможності та банкрутства в Україні’ (2011) 1 Вісник господарського судочинства 106–17.

⁹ В Погребняк, ‘Боржник за Кодексом України з процедур банкрутства’ у Жукова С В (ред), *Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства: Збірка наукових статей* (Алерта 2019) 26–33.

Аналізуючи положення КУзПБ, які інтерпретують процедуру розпорядження майном і санації (на жаль, до ліквідації як судової процедури такий підхід залишився поза увагою законодавця), цілком справедливо можна припустити, що під судовою процедурою варто розуміти систему певних заходів, що здійснюються під час провадження у справі щодо неплатоспроможності та банкрутства з відповідною метою¹⁰.

Здійснюючи пошук такого поняття у системі термінології законодавства, вдається встановити, що термін “судова процедура” загалом відсутній та не має законодавчої дефініції. Водночас за запитом категорії “судова процедура” у термінології законодавства пошукова електронна система пропонує (обмежену) кількість¹¹ окремих словосполучень, що містять термін “процедура” із відповідним тлумаченням у правовій нормі. Відокремлюючи із поданого переліку процедури, які за смисловим зв’язком є дотичними або відносяться до сфери регулювання економічних відносин (процедура погашення заборгованості, процедура фінансової реструктуризації, ліквідаційна процедура, іноземна процедура банкрутства тощо) та аналізуючи інтерпретацію таких категорій законодавчими нормами, можна дійти висновку, що під процедурою (у сфері господарських відносин) законодавець розуміє “комплекс заходів”, “заходи” або ж просто “процедуру”. Чому ж під час тлумачення у КУзПБ процедур розпорядження майном і санації як судових процедур законодавець застосував відмінний термін “система заходів” залишається незрозумілим. Якщо припустити, що законодавець мав на увазі під системою заходів певний порядок чи послідовність дій, за допомогою яких повинна бути втілена мета процедури, то такий підхід відображає лише процесуальну спрямованість відповідної системи заходів (послідовності дій) без урахування матеріально-правової складової змісту судової процедури. До прикладу, управління керівником суб’єктом господарської діяльності або його інвестиційною діяльністю під час процедури розпорядження майном, або ж як у процедурі санації – широкий спектр процесуальних рішень (дій) та вчинення необхідних правочинів санатора виражаються у вільному волевиявленні відповідного суб’єкта таких рішень та/або дій, наслідки яких повинні сприяти досягненню мети відповідної судової процедури та які не вимагають дотримання відповідної чіткої системності, послідовності чи впорядкованості дій (навіть під час виконання плану санації) та залежать від об’єктивно-суб’єктивних обставин, що впливатимуть на прийняття таких рішень та/або реалізацію дій.

¹⁰ Варто зауважити, що мета є квінтесенцією будь-якої судової процедури та безпосередньо впливає на розвиток (і припинення) відносин неплатоспроможності, а також на співвідношення та взаємозалежність судових процедур між собою.

¹¹ Термін “судова процедура” (*термінологія законодавства, Верховна Рада України*) <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/term?find=1&text=%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%B4%D1%83%D1%80%D0%B0>> (дата звернення: 14.08.2021).

З огляду на те, що семантичне значення поняття “система” надзвичайно широке¹², визначення (судових) процедур саме через “комплекс” заходів видається більш конструктивним.

Звертаючись до пошуку інтерпретації та розуміння категорії судової процедури у судовій практиці через Єдиний державний реєстр судових рішень, видається можливим знайти неймовірно велику кількість (у понад 100 тисяч судових рішень) її вживань у різних формах судочинства та судових рішень (включаючи вироки). Аналізуючи окремі судові рішення (не господарського судочинства), в яких міститься застосування категорії “судова процедура”, можна дійти висновку про невідповідність вживання судами різних інстанцій такого терміна в межах належної їм юрисдикції (“судова процедура” замість “процедура судового розгляду”), а також про проблеми “введення”, розуміння і доцільності застосування судової практики міжнародних судових органів та її належного перекладу¹³. Окрім того, завдяки аналізу вдається також встановити вживання судами поняття “судова процедура”¹⁴ із посиланням на положення Закону України “Про судоустрій та статус суддів” (далі – Закон про судоустрій), в яких справді міститься такий термін (ч. 2 ст. 1)¹⁵. Однак ані цим нормативно-правовим актом, ані кодифікованими процесуальними законами інших юрисдикцій (крім КУзПБ) судова процедура або не трактується, або не міститься взагалі як категорія до вживання чи практичного здійснення. У цьому випадку варто звернути увагу на те, що зазначений вище закон оперує також такою “безглузною” категорією, як “процедура судочинства” (ч. 1 ст. 5), що не додає ясності, очевидності, аналогічності (або розбіжностей) і передбачуваності у розуміння обох категорій (“судова процедура” та “процедура судочинства”), встановлених його нормами. Припускаючи, що воля законодавця під час впровадження такої термінології у Закон про судоустрій була спрямована на адаптацію національних приписів до загальноновизнаних міжнародних та європейських норм щодо здійснення правосуддя, демократичних цінностей і захисту прав та свобод людини в Україні, можна дійти висновку,

¹² І Білодід (ред), *Словник української мови, т 9* (Наукова думка 1970–1980) 203.

¹³ У значній кількості судових рішень вживається категорія “судова процедура” із посиланням на положення із Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод або ж судової практики Європейського суду з прав людини (Kreuz v. Poland App no 28249/95 (ECtHR, June 19, 2001); Osman v. the United Kingdom App no 23452/94 (ECtHR, October 28, 1998); Barfuss v. the Czech Republic App no 35848/97 (ECtHR, July 31, 2000); Pelevin v. Ukraine App no 24402/02 (ECtHR, Mai 20, 2010) тощо), що є не цілком правильним, оскільки у випадку європейських правових норм ідеться про (справедливий) судовий розгляд справи або ж процес загалом (гласність, публічність, рівне поводження тощо), але не про окремі складові судового розгляду, якими є судові процедури у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства і які створюють не лише правові наслідки для її учасників, а й *безпосередньо* економічні.

¹⁴ Постанова Верховного Суду від 9 липня 2020 р. у справі № 814/1070/19 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90536910>> (дата звернення: 15.08.2021); Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 17 листопада 2020 р. у справі № 826/10214/18 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92929637>> (дата звернення: 15.08.2021).

¹⁵ Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/ed20210805#Text>> (дата звернення: 15.08.2021).

що категорії “судова процедура” та “процедура судочинства” у цьому Законі безпосередньо відображають зміст положень міжнародно-правових актів щодо гарантій захисту прав людини, доступу до суду, справедливо-го правосуддя, гласності, публічності судового процесу тощо, що, зі свого боку, йде у розріз із сутністю судових процедур, передбачених для реалізації у межах проваджень щодо неплатоспроможності та банкрутства.

Така термінологічна “заспамленість” законодавства та судової практики і вживання у ній розбіжних із законодавчими формулюваннями (у раціональних межах)¹⁶ термінологічних конструкцій не сприяє її якості й ефективному застосуванню національних і міжнародно-правових норм, створює умови для неузгодженого, нечіткого, суперечливого розуміння адресатом правових норм, а також формує ризики для нена-лежного здійснення електронного судочинства, шлях до якого вже по-чався.

Водночас звертаючись до науково-практичної правової літератури, інтерпретацію згаданих вище категорій (“судова процедура”, “процедура банкрутства”, “судова процедура банкрутства”) можна побачити теж не часто. Найбільш поширеним визначенням судової процедури, на яке опирається переважна більшість українських дослідників права неплатоспроможності, є окреслення її як порядку застосування спеціальних і традиційних засобів неспроможності з метою створення необхідних умов для відновлення платоспроможності або ліквідації¹⁷. Такий підхід до розуміння судової процедури є конструктивним, проте деякі складові цієї теоретичної дефініції видаються дещо суперечливими та невідповідними.

Досить контроверсійним у такому тлумаченні є поняття “засобів неспроможності”¹⁸. Очевидно, що плутанина (актуальна у науковому середовищі та серед практиків ще й сьогодні) із вживанням термінів “неплатоспроможність”, “неспроможність” і “банкрутство” залишає дезорієнтаційний відбиток на формулюваннях окремих категорій у цій сфері. Та попри це, навіть така конструкція термінів, як “засоби неплатоспроможності”, які не зовсім корелюються між собою (зокрема в частині відновлення платоспроможності), дещо викривляє сутність того самого їхнього застосування з відповідною метою та виражає негативну ко-нотацію.

З огляду на те, що відносини між кредиторами та боржником – юри-дичною особою з приводу неспроможності (нездатності) останнього ви-конати грошові/договірні зобов’язання можуть (та повинні у правовій

¹⁶ Йдеться не про незначні помилки юридичної техніки, які, хоча, теж неприпустимі у правовому полі, а про суттєві розбіжності під час вживання правової термінології судовими органами та законодавцем, яка виражає смислову наповненість відповідно вживаної категорії, що і створює колізії.

¹⁷ Б Поляков, *Право неспроможності (банкрутства) в Україні* (Ін Юре 2011) 198.

¹⁸ Так само.

державі) бути врегульовані лише на підставі правових приписів, доцільним буде визначити зазначені вище засоби задля відновлення платоспроможності або ліквідації саме як *правові*. Водночас правові засоби у загальній теорії права трактуються як норми права, індивідуальні приписи та веління, договори, засоби юридичної техніки, всі інші інструменти регулювання, що розглядаються в єдності характерного для них змісту та форми¹⁹. У зв'язку з цим логічно припустити, що судовою процедурою повинен бути порядок застосування норм права (як засобів) з метою створення необхідних умов для відновлення платоспроможності або ліквідації. Водночас ключовими ознаками правозастосування, якими обґрунтовується його правова природа, є державно-владна діяльність компетентних органів²⁰ та правозастосовний акт (наприклад, судові рішення) як результат застосування норм права²¹. З огляду на те, що під час здійснення будь-якої із передбачених КУзПБ судових процедур досягненню мети кожної із них (збереження активів, відновлення платоспроможності або ліквідації юридичної особи) сприяє законодавчо закріплений обсяг (і реалізація або обмеження) прав та обов'язків інших суб'єктів (арбітражний керуючий із відповідним статусом ліквідатора, розпорядника, санатора, керівник юридичної особи, державний орган із питань банкрутства, кредитори, боржник, власники майна, засновники тощо), але не лише суд як правозастосовний орган, то характеризувати судову процедуру виключно через застосування норм права видається не зовсім повноцінним. Таку кореляцію сутності судових процедур з окресленою в них метою доцільно розглядати також через призму судових процедур як різновиду процедурно-організаційних форм, але не виключно процесуальних, оскільки «при їх здійсненні має місце, в першу чергу, не державно-владна діяльність, а діяльність інших суб'єктів: боржника, кредитора та арбітражного керуючого»²².

Доречним у цьому контексті є лексико-семантичне дослідження А. Битківської, в якому зауважується, що у визначеннях процедур, встановлених законодавством, значиться поняття “захід”, тоді як довідково-енциклопедична література ключовими у визначенні процедур визначає поняття “дії”, тобто такі терміни є синонімічними за своїм змістом, та пропонується використовувати саме термін “захід” для тлумачення поняття процедури²³. Такий підхід є цілком слушним, оскільки судова процедура

¹⁹ І Настасяк, ‘Правові засоби як основа нормативної частини правової системи’ (2019) 1 Право і суспільство 22–9.

²⁰ Н Атаманова, ‘Проблемні питання застосування норм права’ (2021) 2 Підприємництво, господарство і право 164–8.

²¹ М Козюбра (ред) *Загальна теорія права* (Ваіте 2015) 237.

²² І Вечірко, ‘Провадження у справах про банкрутство як самостійна форма процесуальної діяльності господарського суду’ (2014) 3–4 Санація та банкрутство 229–34.

²³ А Битківська, ‘Лексико-семантичний аналіз понять “процедура банкрутства” та “процес банкрутства”’ [2015] 2 (12) Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія “Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості”) 161–9.

передбачає не лише наявність і застосування засобів (чи інструментів), а й безпосередньо вимагає залучення (окремого, додаткового) суб'єктивного складу для проведення передбачених дій (до прикладу, розробити план санації, провести аукціон)²⁴, аби досягти необхідних результатів. Поза тим, одним із трактувань поняття “захід” у тлумачних словниках є його розуміння як ‘сукупності дій або (курсів наш. – О. В.) засобів для досягнення, здійснення чого-небудь’²⁵, чим створюється певна альтернатива для вживання термінів-синонімів. Однак очевидним також є те, що у сфері відносин неплатоспроможності та банкрутства складне матеріально-процесуальне²⁶ явище, як судова процедура, потребує застосування як засобів (правових), так і здійснення відповідних дій (укладати від імені боржника правочини, здійснювати продаж фінансових інструментів, голосувати на зборах кредиторів) задля досягнення поставленої мети (“оздоровити” суб'єкта економічних відносин, ліквідувати, реорганізувати тощо). Тому обґрунтованість щодо вживання терміна “захід” для дефініювання судової процедури видається також виправданою.

Варто підкреслити, що саме матеріально-процесуальний характер створює відмінність судової процедури у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства від виключно автентичного (справедливого) судового розгляду (суду, процесу) у розумінні ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод²⁷, який, як було зазначено вище, нерідко вживається як “судова процедура” та стає предметом правозастосування національними судами під час ухвалення рішень у справах незалежно від юрисдикції. Норми матеріального та процесуального права, які повинні (або можуть) бути реалізовані під час проведення судової процедури, наповнюють її зміст зсередини, тобто формують її внутрішню будову, тоді як зовнішній вираз судової процедури проявляється лише через процесуальні приписи та її співвідношення із провадженням і процесом загалом. Тобто за своїм процесуальним змістом судова процедура служить певним інструментом втілення всього провадження, яке

²⁴ У такому випадку відбувається процес правореалізації (як матеріальних, так і процесуальних норм), а не лише правозастосування.

²⁵ І Білодід (ред) *Словник української мови, т 3* (Наукова думка 1970–1980) 381.

²⁶ Матеріально-процесуальний зміст судової процедури виражається безпосередньо через сутність і мету самої процедури. З одного боку, для кожного етапу судової процедури (введення, проведення та припинення) передбачається необхідний обсяг процесуально-правових норм (окрім судових дій, це можуть бути клопотання про припинення повноважень керівника, заява про зняття арешту з майна боржника, заяви про визнання недійсними правочинів боржника). А з другого боку, неабиякої релевантності набувають реалізація матеріально-правових приписів під час проведення кожної із процедур, адже саме від достатності масиву норм матеріального права залежатиме ефективність проведення процедури, що, зокрема, впливатиме на якість досягнення відповідної мети. Достатність матеріально-правових норм для досягнення мети процедури може бути виражена, до прикладу, у повноті та необхідному обсязі правосуб'єктності арбітражного керуючого.

²⁷ Рішення Європейського суду з прав людини (п 13).

у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства формулюється як процедурний процес²⁸.

Звертаючись знову до переліку закріплених у КУЗПБ судових процедур та їх законодавчої інтерпретації, варто звернути увагу на зазначені цілі регламентованих судових процедур. Зокрема, у процедурі розпорядження майном боржника – юридичної особи згідно із положеннями КУЗПБ метою вказується забезпечення збереження активів, ефективне їх використання, аналіз фінансового стану боржника та прийняття рішення щодо наступної процедури, серед яких зазначається санація та ліквідація (ч. 1 ст. 44). Метою санації закон вказує превенцію банкрутства та ліквідації боржника, його фінансове оздоровлення, а також задоволення вимог кредиторів (повне або часткове) шляхом вжиття додаткових заходів (реструктуризації боргів, реорганізації юридичної особи та ін.) (ч. 1 ст. 50). Надати правової визначеності положенням про ліквідаційну процедуру щодо мети її проведення та закріпити конструктивну дефініцію законодавець не наважився, однак визначити цілі та завдання процедури ліквідації юридичної особи (у разі її неплатоспроможності) можна, звернувшись до правових позицій Верховного Суду. Зокрема, аналізуючи окремі рішення касаційної інстанції, доходимо висновку, що метою ліквідаційної процедури є задоволення вимог кредиторів²⁹ та 'виведення з ринку нерентабельних та неперспективних підприємств'³⁰. Тож не виникає сумнівів, що ліквідаційна процедура спрямовується не на відновлення платоспроможності, а на припинення існування відповідного суб'єкта господарювання.

Важливо наголосити, що задоволення вимог кредиторів слугує *безумовним елементом* врегулювання відносин неплатоспроможності, однак не повинне визначатись як виключна мета будь-якої із судових процедур, оскільки такий підхід ("прокредиторський") не сприяє підтриманню рівноваги інтересів між кредиторами та боржником, чого, безсумнівно, потрібно досягати, зважаючи на вихідні наслідки від продовження або припинення діяльності обох сторін і вплив врегулювання таких відносин на впорядковане функціонування ринку та стан національної економіки загалом. Окрім того, "односторонній" ("прокредиторський", або "проборжниковий") вибір правового регулювання відносин неплатоспроможності, зокрема через вираження його у меті окремих (або кожної) із судових процедур, не вирішить проблему фіктивних і фраздаторних правочинів чи інших протиправних дій, наслідками яких стає неплатоспроможність або банкрутство юридичної особи, оскільки

²⁸ Погребняк (н 9) 28.

²⁹ Постанова Верховного Суду від 25 лютого 2019 р. у справі № 906/864/17 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/80753914>> (дата звернення: 30.06.2021).

³⁰ Постанова Верховного Суду від 30 січня 2019 р. у справі № 921/879/15-р/11 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/79719002>> (дата звернення: 30.06.2021).

джерело виникнення проблем такого типу лежить у площині правової культури та правової свідомості окремих індивідів і груп, а також безпосередньо пов'язане із наявним обсягом юридичної відповідальності. Очевидним і справедливим є той факт, що кредитор спрямовує свої зусилля на основний результат – погашення заборгованості боржником та пов'язаних із нею додаткових втрат. Однак фінансова скрута, у якій опинився боржник, може бути спричинена великою кількістю різноманітних обставин, серед яких вплив на економічну діяльність суб'єкта абсолютно непрогнозованих і непередбачуваних факторів, та не завжди залежить від зловмисних намірів збанкрутувати суб'єкта господарських відносин. Тому мета правового регулювання відносин неплатоспроможності, яка відображається також і у судових процедурах, повинна включати ціннісний аспект від втрати (припинення діяльності) або порятунку (відновлення платоспроможності) суб'єкта економічних відносин та їх вплив на соціально-економічний розвиток держави.

Таким чином, зважаючи на розбіжну мету кожної із судових процедур і виходячи із суті банкрутства (зокрема у цій частині згідно із КУзПБ) як визнаної судом неспроможності боржника відновити його платоспроможність, видається помилковим вживати такі конструкції, як “судова процедура банкрутства” та “процедура банкрутства” щодо всіх судових процедур. Адже такі формулювання спотворюють зміст окремих процедур, надаючи початковому етапу (введення процедури санації задля очищення господарюючого суб'єкта від несприятливих умов для подальшого злагодженого функціонування та прибутковості) ознак завершальної стадії відносин неплатоспроможності (через прив'язку судової процедури до збанкрутілості, невідворотності) та суперечать принципу правової визначеності.

У зв'язку з цим доцільно розмежовувати, як вдало пропонує А. Битківська, процедури відновлення платоспроможності боржника та процедури банкрутства. Зокрема, авторка відносить до процедур відновлення платоспроможності процедуру розпорядження майном, досудову та судову санації, а також мирову угоду, і розглядає процедуру відновлення платоспроможності як законодавчо закріплений порядок застосування спеціальних заходів до боржника, неспроможного виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами, з метою відновлення його платоспроможності³¹.

Класифікувати окреслені процедури (окрім досудових)³² до заходів відновлення платоспроможності боржника є досить логічним, однак від-

³¹ Битківська (н 23) 167.

³² Будь-які досудові заходи, які не передбачають залучення судових органів або вимагають їх мінімальний вплив на прийняття рішень щодо відновлення платоспроможності боржника апріорі відносяться до процедур відновлення платоспроможності, однак не судових, тому зрівнювати їх в одну категорію із розпорядженням майном і санацією не є релевантним.

несення процедури розпорядження майном до процедури відновлення платоспроможності є дещо дискусійним, оскільки така судова процедура не має на меті “оздоровити” економічну діяльність неплатоспроможного суб’єкта господарювання, а слугує превентивним заходом до погіршення фінансового стану юридичної особи й ускладнення відносин із кредиторами, а також своєрідною підготовкою до реалізації наступних судових процедур³³, що не корелюється із цілями в інших відновлювальних судових процедурах (санация). Утім, варто також наголосити, що можливість відновлення платоспроможності боржника у процесі проведення процедури розпорядження майном боржника не є виключеною³⁴, все ж під час введення такої процедури визначається відмінна мета.

Крім того, що є цілком обґрунтованим, до процедур банкрутства зазначена авторка відносить процедуру ліквідації (однак також і мирову угоду) і тлумачить її як законодавчо закріплений порядок застосування спеціальних заходів до боржника, неспроможність якого відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди визнана господарським судом, із метою погашення грошових вимог кредиторів³⁵.

Із зазначеного вище також очевидно, що до судових процедур відновлення платоспроможності або банкрутства одночасно повинна бути віднесена і мирова угода, що є помилковим у зв’язку із вираженою дуалістичною природою інституту мирової угоди. З одного боку, мирова угода є правочином, який виникає на засадах (вільного) волевиявлення сторін та який не вимагає судового контролю щодо її виконання, оскільки перебуває у межах приватноправових відносин. Однак, із другого боку, мирова угода у межах відносин неплатоспроможності не може бути зреалізована без акцепту її судом і здійснення відповідних судових дій, що виражає її процесуальний контекст. Такі висновки щодо матеріального та процесуального змісту інституту мирової угоди можна зробити,

³³ Поляков (н 17) 199.

³⁴ Висновок щодо можливості відновлення платоспроможності боржника через погашення заборгованості під час проведення процедури розпорядження майном виразно прослідковується у позиції Верховного Суду у справі щодо банкрутства Державного підприємства “Дублянський спиртовий завод” (Постанова Верховного Суду від 26 травня 2020 р. у справі № 922/1200/18 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/89623929>> (дата звернення: 05.08.2021)). Зокрема, суд вважає, що

<...> можливість задоволення вимог кредиторів у процедурі розпорядження майном саме боржником обумовлена, зокрема, тим, що він продовжує свою господарську діяльність з можливістю отримувати дохід, зокрема від проданої продукції тощо <...>; а також можливістю <...> вчиняти правочини та здійснювати продаж активів <...>.

Тобто відсутність законодавчих обмежень щодо права здійснювати господарську діяльність у процесі проведення процедури розпорядження майном, одночасно покращуючи фінансові показники суб’єкта господарювання (користуючись, зокрема законодавчими приписами щодо мораторію на задоволення вимог кредиторів), сприяє здатності повернути накопичені борги хоча б межах, визначених законом (п. 6 ст. 41 Кодексу), чим, безумовно, спрощуються обставини для подальшого підвищення рівня прибутковості та показників ліквідності відповідного суб’єкта.

³⁵ Битківська (н 23) 166.

якщо лише проаналізувати Закон³⁶ і судову практику щодо тлумачення та застосування мирової угоди у справах про неплатоспроможність і банкрутство, оскільки КУЗПБ не містить чіткої можливості врегулювати відносини неплатоспроможності через підписання мирового договору та втілити його через затвердження судом. Незважаючи на це видається очевидним, що мета такої (судової) процедури, як мирова, угода не полягатиме безпосередньо в економічному та фінансовому оздоровленні суб'єкта господарювання (як у санації) або припинення його діяльності (як у ліквідаційній процедурі), але завжди включатиме аспект примирення сторін задля подальшої їхньої співпраці або припинення відносин взагалі.

Аналізуючи викладені вище трактування судової процедури, можна відзначити і такі спільні ознаки, як “спеціальні” (і “традиційні”) заходи³⁷ (засоби)³⁸, що видається слушним для формулювання, проте не зовсім релевантним. Традиційність і специфічність (спеціальність) видаються категоріями радше суб'єктивними та дещо абстрактними, і не містять чіткого визначення складових компонентів, які повинні бути віднесені до таких категорій.

Важливим у процесі проведення судових процедур є впровадження виключно *правових* заходів, тобто дій чи діяльності відповідних суб'єктів лише в межах активних правових приписів, і застосування *правових* засобів, зважаючи на напружений характер відносин неплатоспроможності, зокрема, коли йдеться про діяльність арбітражного керуючого в особі розпорядника, санатора чи ліквідатора, або кредиторів, у яких ризик опинитися на місці боржника через його затримку із поверненням накопичених боргів значно підвищується. Встановивши прив'язку саме до правових дій та засобів, можна певним чином³⁹ запобігти маніпуляціям із боку недобросовісних учасників відносин неплатоспроможності та уникнути часових і матеріальних витрат для своєчасного та злагодженого проведення судової процедури. Необхідність акцентування у тлумаченні судової процедури саме на правових заходах пов'язана здебільшого з її матеріально-правовим аспектом, зокрема із правореалізацією загалом та реалізацією заходів, які необхідні для досягнення мети відповідної процедури. Якщо процесуальні відносини як “ззовні”, так і “зсередини” судової процедури природньо не можуть бути втілені без дотримання нормативно-правових приписів задля досягнення мети процедури, то правосуб'єктність окремих учасників судової процедури

³⁶ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом (н 4).

³⁷ Битківська (н 23).

³⁸ Поляков (н 17).

³⁹ Радше як “м'який” психологічний фактор впливу на зловживання, аніж суворий наголос на правових наслідках в межах кримінальної або адміністративної відповідальності у разі порушення законодавчих приписів у сфері врегулювання відносин неплатоспроможності.

може не співвідноситись із законодавчо визначеними вимогами щодо втілення необхідних заходів, що, зі свого боку, може впливати на поведінку відповідних учасників процедури та негативно відобразитись на поставленій меті. До прикладу, колізія у досягненні мети та належного виконання своїх повноважень може виникнути у разі, коли розпорядник майном боржника зобов'язаний 'вживати заходів для захисту майна боржника' (ч. 3 ст. 44) та боржника (в особі керівника та виконавчих органів) щодо заходів забезпечення збереження майна (ч. 12 ст. 44)⁴⁰. У такому випадку формулювання щодо вжиття заходів, проте не зрозуміло яких саме, та співвідношення їх сприйняття і розуміння відповідними суб'єктами реалізації таких прав, видається досить розмитим і не виражає жодних передбачуваних можливостей та обмежень. Окрім того, саме такі формулювання щодо поведінки учасників процедури та здійснення певних дій спростовують необхідність виключного дотримання послідовності дій (порядку) або ж системності (як послідовності дій) у процесі досягнення поставленої мети судової процедури (у цьому разі процедури розпорядження майном боржника).

Деякі сумніви у зазначених вище інтерпретаціях судової процедури, процедури відновлення платоспроможності та процедури банкрутства викликає такий елемент, як "законодавчо закріплений"⁴¹ "порядок"⁴² застосування відповідних заходів. Аналізуючи термінологію та тлумачення поняття "порядок" у законодавстві України⁴³ та моделюючи його у сутність судової процедури, можна констатувати, що таке поняття надає правовим нормам, якими регламентується обсяг повноважень учасників провадження під час реалізації кожної процедури, підзаконного відтинку. Додатковим аргументом, який відхиляє доцільність розуміння судової процедури як порядку (законодавчо закріпленого чи встановленого), є виключна можливість її введення, проведення та припинення лише у межах судового провадження (процесу в цілому), функціонування якого за внутрішньою структурою його складових (однією із яких є судова процедура) у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства не вимагає реалізацію процедури на підставі додаткових приписів, окрім процесуальних, що мають вищу юридичну силу.

Важливою ознакою судової процедури є також строковість її проведення, що залишається предметом дискусій, оскільки безпосередньо пов'язана із необхідністю диференціації підходів до здійснення відповідних процедур за формами суб'єктів економічної діяльності або ж ознаками доходу (мікро, малі, середні та великі підприємства), що у нинішньо-

⁴⁰ Кодекс України з процедур банкрутства (н 5).

⁴¹ Битківська (н 23).

⁴² Поляков (н 17).

⁴³ Термін "порядок" (термінологія законодавства, Верховна Рада України) <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/22341>> (дата звернення: 17.08.2021).

му правовому регулюванні відносин неплатоспроможності перебуває за його межами та й відсутнє на порядку денному у законотворця.

Таким чином, з огляду на те, що доцільність трактування судової процедури як певного порядку або системи (послідовності дій) спростовується її матеріально-правовою ознакою, то за своїм практичним змістом *судову процедуру* (у сфері права неплатоспроможності) варто розуміти як *комплекс правових засобів та правових заходів, які спрямовані на досягнення визначених цілей протягом певного строку із безумовним залученням суду в особі контролюючого учасника*⁴⁴.

Водночас цілі (мета) кожної із судових процедур (незалежно від того, чи встановлені у чинному законодавстві чи не передбачаються для проведення згідно з актуальною редакцією закону) будуть відрізнятися, перш за все, через необхідність диференціації завдань для досягнення поставленої мети, суб'єктного складу, який залучається до кожної процедури та наділений відмінним обсягом повноважень, а також розбіжних наслідків для учасників відповідної процедури.

У зв'язку з цим судові процедури у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства можна класифікувати на окремі категорії з огляду на мету, завдання та функції кожної із них, зокрема на:

- *превентивні судові процедури* (розпорядження майном боржника);
- *судові процедури відновлення платоспроможності боржника* (санация);
- *судові процедури банкрутства* (ліквідаційна процедура);
- *судові процедури примирення* (мирова угода, елементи санации).

У разі, якщо метою судової процедури є встановлене законодавством забезпечення збереження активів боржника задля подальшого задоволення вимог кредиторів та/або зниження ризиків погіршення фінансового стану боржника, то таку процедуру варто називати *превентивною судовою процедурою*.

Якщо ж *судова процедура* вводиться з метою порятунку та збереження організації як суб'єкта господарських відносин та учасника ринку, коли можливим є передусім “новий старт” для боржника, а також відновлення його платоспроможності, то варто називати таку процедуру *судова процедура відновлення платоспроможності боржника*.

У випадку ж, коли сукупність факторів і фактів вказує на подальшу неможливість виконувати грошові зобов'язання або несприятливість

⁴⁴ Про судовий контроль у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства Верховний Суд неодноразово наголошував у своїх рішеннях (Постанова Верховного Суду від 2 жовтня 2019 р. у справі № 910/9535/18 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/85211542>> (дата звернення: 05.08.2021); Постанова Верховного Суду від 4 березня 2020 р. у справі № 5/72-Б-10 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88211036>> (дата звернення: 05.08.2021); Постанова Верховного Суду від 12 березня 2019 р. у справі № 918/420/16 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/81013407>> (дата звернення: 05.08.2021); Окрема думка судді Верховного Суду О. О. Банаська від 15 квітня 2021 р. у справі № 904/3325/20 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97770839#>> (дата звернення: 05.08.2021)), що, безсумнівно, підтверджує необхідність контролюючої функції судової влади під час врегулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства та реалізації необхідних заходів.

для повернення суб'єкта господарювання до конкурентоздатного ринкового середовища, метою відповідних заходів стає припинення діяльності такого суб'єкта через його розформування (ліквідації) та визнання банкрутом із подальшими правовими й економічними наслідками для усіх залучених учасників відносин неплатоспроможності, а також безумовне задоволення вимог кредиторів. При цьому має йтися про *судову процедуру банкрутства*.

Якщо ж учасники відносин неплатоспроможності прийняли рішення врегулювати фінансові неузгодженості за допомогою затвердження “мирових” домовленостей відповідним договором, у такому разі виникає необхідність проведення *судових процедур примирення*.

Важливо наголосити, що будь-які інші заходи щодо врегулювання чи погашення заборгованості боржником або відновлення платоспроможності, в яких залучення суду як контролюючого учасника не вимагається та які впроваджуються поза межами судового провадження, не повинні бути віднесені до судових процедур у справах щодо неплатоспроможності та банкрутства. Ключовим аспектом у цьому випадку є нерозривний зв'язок судової процедури із провадженням у відповідній справі: *судова процедура без судового провадження існувати не може*.

Закріплення належної інтерпретації та розмежування таких категорій у КУзПБ забезпечило б однозначність розуміння конкретної мети, яка повинна бути досягнута у кожній процедурі й ефективність їх здійснення.

Такий підхід у розмежуванні судових процедур відповідно до їхніх цілей слід також застосувати для регулювання відносин неплатоспроможності фізичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, цілком справедливо буде констатувати, що *судова процедура є логічною композицією дій та рішень відповідних залучених учасників відносин неплатоспроможності задля отримання необхідних результатів і, за своєю функціональною сутністю, виражається через певний ансамбль правових заходів і засобів, диригентом якого є суд*.

Узагальнюючи правовий аналіз, здійснений за допомогою різноманітної наукової методології, можна сформулювати такі результати:

– тлумачення такої правової категорії, як “судова процедура” (у сфері відносин неплатоспроможності) повинно базуватись безпосередньо на меті, необхідних завданнях і складі учасників відповідної процедури. Зважаючи на це, *судову процедуру варто розуміти як комплекс правових засобів і правових заходів, які спрямовані на досягнення визначених цілей протягом певного строку з безумовним залученням суду в особі контролюючого учасника*;

– вживання терміна “судова процедура” у законодавстві та судовій практиці повинно залишатись у межах господарської юрисдикції, зокре-

ма відносин неплатоспроможності, задля узгодження його розуміння та уникнення багатозначності трактувань;

– судові процедури варто розподіляти за окремими категоріями, які відповідатимуть смислому наповненню мети кожної із передбачених чинним правовим регулюванням і встановлених у перспективі;

– правові приписи, що регулюють відносини неплатоспроможності через судові процедури, зокрема, повинні враховувати ціннісний аспект від їх реалізації, тобто якісно або з найменшими ризиками впливати на соціально-економічний розвиток;

– заходи, які втілюються під час проведення кожної із процедур, та засоби, які застосовуються для досягнення визначених цілей поряд із заходами, повинні бути виключно правовими, аби попередити свавільну інтерпретацію здійснення необхідних дій відповідними учасниками судової процедури.

Відобразити сутність судової процедури у правових приписах задля подальшого їх ефективного правозастосування та належної правореалізації можна лише за допомогою неухильного дотримання правил правничої мови, принципів якості законодавства та правової визначеності, що забезпечить дієве втілення прав та обов'язків учасників відносин неплатоспроможності.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Poliakov B, *Pravo nespromozhnosti (bankrutstva) v Ukraini* (In Iure 2011) (in Ukrainian).

Edited books

2. M Koziubra (red), *Zahalna teoriia prava* (Vaite 2015) (in Ukrainian).
3. Pohrebniak V, 'Borzhnyk za Kodeksom Ukrainy z protsedur bankrutstva' v Zhukova S (red), *Zastosuvannia norm Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva: zbirka naukovykh statei* (Alerta 2019) (in Ukrainian).

Dictionaries

4. Bilodid I (red), *Slovyk ukrainskoi movy* (Naukova dumka 1970–1980) (in Ukrainian).

Journal articles

5. Atamanova N, 'Problemni pytannia zastosuvannia norm prava' (2021) 2 *Podpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo* 164–8 (in Ukrainian).
6. Bytkivska A, 'Leksyko-semantychnyi analiz poniat "protsedura bankrutstva" ta "protses bankrutstva"' [2015] 2 (12) *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu (seriia "Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti")* 161–9 (in Ukrainian).
7. Nastasiak I, 'Pravovi zasoby yak osnova normatyvnoi chastyny pravovoi systemy' (2019) 1 *Pravo i suspilstvo* 22–9 (in Ukrainian).

8. Ogneviuk G, 'Tasnist i chitkist zakonodavstva yak vymoha pravovoi vyznachenosti' (2020) 11 Almanakh prava 185–9 (in Ukrainian).
9. Pryhuza P, 'Problemy predmetu rehuliuвання vidnosyn nespromozhnosti ta bankrutstva v Ukraini' (2011) 1 Visnyk hospodarskoho sudochynstva 106–17 (in Ukrainian).
10. Vechirko I, 'Provadzhennia u spravakh pro bankrutstvo yak samostiina forma protsesualnoi diialnosti hospodarskoho sudu' (2014) 3–4 Sanatsiia ta bankrutstvo 229–34 (in Ukrainian).

Oleh Vaskovskyy

JUDICIAL PROCEDURES IN INSOLVENCY
AND BANKRUPTCY CASES AGAINST JURIDICAL PERSONS:
THE ESSENCE

ABSTRACT. Since a new legal act – Ukraine's Code on Bankruptcy Procedures was adopted, which replaced the former Law of Ukraine on Restoring a Debtor's Solvency or Recognizing It Bankrupt, the national insolvency law has been changed, which consequently has had a beneficial impact on the insolvency legal field development. Unquestionably, permanent reformation of national insolvency legislation seeks to bring advantages into the insolvency regulation system and may well lead to its improvement. Nevertheless, judicial statistics reveals that number of insolvency and bankruptcy cases, particularly on the stage of cassation, remains critical and does not decrease despite the new rules that regulate judicial procedures. Such figures signify the existence of certain legal gaps and lack of completeness and certainty of legal norms, which violates the principle of quality of law and hinder the appropriate conditions for the effective implementation of rights and obligations of participants in insolvency and bankruptcy cases and, as a result, negatively affect the market's functioning and economic relations.

This article focuses on the analysis of the cognizance of judicial procedures by the national legislation, judicial practice and insolvency law doctrine in order to reconsider theoretical and practical approaches for better understanding of the essence of judicial procedures in insolvency and bankruptcy cases.

The purpose of this article is to outline the essence of judicial procedure within the insolvency law and suggest an illustrative definition in order to use it appropriately in practice.

Methodologically the interpretation of judicial procedures within the insolvency and bankruptcy law are based on the variety of scientific approaches. Primarily, when the corresponding norms are adopted, the lexical and semantic meaning of the established terms should be given a proper weight to use a clear, relevant and consequential terminology. This will help avoid ambiguity of the rules and clarify the predictability of actions of the respective procedure participants. Besides, while explicating the substance of judicial procedures that are put into practice within the insolvency proceedings it is important to proceed from the aim of the respective judicial procedure, which is the quintessence for the proper settlement of insolvency disputes and for the achievement of the necessary outcomes for all participants involved. Moreover, the given analogy brings to light the difference between the definition of the judicial procedure made by national courts and the various other definitions

adopted by national lawmakers, which clearly confirms many distinguishing features of interpretation in both occasions.

It is proved that judicial procedures within the insolvency jurisdiction differ from other types of procedures (exercised under the control of the court) by its partly substantive legal nature. In terms of substantive law, judicial procedures include the necessary scope of rights and obligations that can be fulfilled by procedure participants involved in order to achieve legally determined aim of the respective procedure.

The comprehensive analysis shows that national courts tend to misuse the category “judicial procedure” (“sudova protsedura”) within the corresponding jurisdictions making a substitution of the proper categories that are to apply in accordance with either their legal jurisdictions (i. e. “protsedura sudovoho rozhlyadu”) or the international legal acts, inter alia European Convention on Human Rights (i. e. “trial”). The article contends that despite the category “judicial procedure” (“sudova protsedura”) is defined in certain legal acts and actively used in judicial practice, it is crucial to apply the right terminology when the decision is made by national courts. Accordingly, the category “judicial procedure” (“sudova protsedura”) should be adopted within the economic (commercial, corporate, company) law jurisdiction. Particularly, it should be stated in the Ukraine’s Code on Bankruptcy Procedures and the Economic Code of Ukraine as it already is while other legal acts should avoid this term or provide a proper definition of its meaning. Otherwise, this can lead to the misinterpretations or misreading of the given terms within legal norms by their recipients, will overload the e-justice system and (is) will not comply with the principles of the quality of law and legal certainty. It is also argued that judicial procedures within the insolvency law should be classified in compliance with the appropriate aim of the corresponding procedure.

The conducted legal analysis of theoretical developments, judicial practice and legal regulations in the field of judicial procedures against juridical persons (debtors) once again confirms that there is an urgent need for further improvement of both understanding of the essence of judicial procedures, their purpose and consequences through the rules of legal language, and the quality of legal norms adhering strictly to the principles of law and lawmaking.

KEYWORDS: judicial procedures; bankruptcy procedure; financial recovery procedure; debtor; creditor; liquidation; conciliation procedure; safeguard procedure; composition; preventive judicial procedure.